שירות ההדרכה והמקצוע | מנהל המחקר החקלאי | שירותים להגנת הצומח ולביקורת

מזיק חדש במטעי אבוקדו, חיפושית האמברוזיה *Euwallacea fornicatus*

מזיק חדש במטעי אבוקדו, חיפושית האמברוזיה *Euwallacea fornicatus*

מבוא

במספר מטעי אבוקדו בישראל נצפתה פגיעה בענפי העצים, שנגרמה ע"י חיפושית קליפה. מדובר בחיפושית אמברוזיה מהמין *Euwallacea fornicatus* (תמונה 1). צבעה של החיפושית חום כהה, גופה גלילי ואורכה כ 3 מ"מ. מינים מקבוצת חיפושיות זו מלווים ע"י פטריות המכונות פטריות אמברוזיה. מין חיפושית זה, שלא היה מוכר עד כה באזור אגן הים התיכון, עלול להתגלות כפגע קשה של עצי אבוקדו ויתכן גם של עצים ממינים אחרים. במסגרת זו אנו מבקשים להתריע על הימצאות המזיק בישראל, ולפנות למגדלים על מנת שיבדקו האם הוא מצוי במטעי האבוקדו (ויתכן גם באפרסמון, ראו להלן) שבאזורם. כל זאת כחלק מהמאמץ לברר את ממדי התופעה במטעי אבוקדו, ובכלל.

1. חיפושית האמברוזיה *Euwallacea fornicatus*

רקע לגבי חיפושית האמברוזיה

חיפושית אמברוזיה שייכת לתת- משפחת חיפושיות הקליפה (Scolytinae). כמו מינים אחרים בקבוצת חיפושיות האמברוזיה היא מחדירה את הפטרייה שהיא נושאת במהלך הנבירה אל תוך עצת העץ ותפטיר הפטרייה מהווה את עיקר מזונם של זחלי החיפושית. לעתים התפתחות הפטרייה בתוך העצה גורמת לתגובה חריפה של רקמות סביב מקום הנבירה של החיפושית (תמונה 2 ותמונת עמוד השער), לסתימה של צינורות העצה (תמונה 3) ולקמילה של הענף המותקף (תמונה 5). בעשור האחרון התפשטה בארה"ב חיפושית אמברוזיה אחרת *Xyleborus glabratus*, הגורמת באופן כזה להתנוונות של עצי אבוקדו ומיני עצים אחרים מהסוג Persea. המין שהופיע בארץ *E. fornicatus* (ולהלן חיפושית האבוקדו), בדומה למין שהופיע בארה"ב, מוצאו בדרום מזרח אסיה. חיפושית האבוקדו מוכרת ממאה מיני עצים (בכלל זה, הדרים, רימון ומנגו). נזקים קשים נגרמים על ידה למטעים של עצי תה בסרילנקה.

2. הפגיעה וחדירה של החיפושית. החץ הפונה למעלה ממצביע על הכיב הנוצר זמן קצר לאחר החדירה. החץ הפונה מטה מצביע על המקום בו הוסרה הקליפה והוצאה החיפושית.

3. התפשטות סימניי הפגיעה של הפתוגן בסיבי העצה.

4. הסרת הקליפה בענף והצגת הפגיעה בעצה סביב הקטע שלתוכו חדרה החיפושית.

עד כה נצפתה החיפושית וסימני פגיעתה האופייניים בשני גושי מטעי אבוקדו במישור החוף. הסימנים האופייניים הם כדלקמן: הקליפה בבסיס חורי החדירה של החיפושית משחירה ומופרש גומי במופע של קצף לבן (פרסאין, ראו עמוד השער), המשנה את צבעו עם הזמן לחום בהיר. הפגיעה מלווה בסימני ריקבון. חשיפת העצה מגלה כתמים מאורכים שחורים ונקודות נקרוטיות שחורות, או כתמים נקרוטיים סביב מחילות הנבירה של החיפושיות, המתפשטים במידת מה מאזור הנבירה והלאה עד למרחק של 10- 15 ס"מ (תמונות 3 ו 4).

חשוב לציין שהחיפושית תוקפת ענפים בעלי עובי שונה, בטווח של 2-20 ס"מ. ענפים שנפגעו קמלים בהדרגה, כאשר העלים והפרי נותרים צמודים לענף זמן רב (תמונה 5). הזמן שחולף בין אכלוס הענף ע"י החיפושית והקמילה, והגורמים המשפיעים על התהליך, טרם נלמדו.

5. ענף מתייבש שבסיסו אוכלס ע"י החיפושית. ענפים דומים רבים נכרתו ע"י המגדל בחלקה המצולמת.

סימני הפגיעה המופיעים בעצי אפרסמון

במטעי האפרסמון, נצפו סימני פגיעה במספר מטעים בעמק חפר, בגליל ים ובראש העין. הפגיעה מלווה בהפרשת גומי שחור מהגזע והבדים והשחרה ניכרת גם בעצה באזור הפרשת הגומי. תופעה זו נצפתה בעוצמה מדאיגה בחלקות אפרסמון בסמוך לחלקות אבוקדו שנפגעו באופן חמור ע"י החיפושית, כששתי התופעות הלכו והתפתחו במקביל. בשל כך קיים החשד שחיפושית האבוקדו מעורבת גם בסינדרום זה (תמונה 6).

6. הפרשת גומי צמיגה מהגזע של עץ אפרסמון ממרחק וממבט קרוב בעקבות פגיעה, כנראה ע"י חיפושית האבוקדו.

מה נדרש לעשות

1) נחוץ להכיר את היקף שתי התופעות על מנת שניתן יהיה לפעול כנגדן ביעילות. חשוב לזהות ענפים נגועים בשלבי ההתבססות הראשונים של התקיפה. במקרה של חשד להופעת הסימנים המתוארים, נא פנו למדריכי הגנת הצומח והגידול משה"מ:

ד"ר שאול בן יהודה, ממ"ר הגנת הצומח
shaul_by@kfar-hachoresh.org.il 050-6241509

מיקי נוי, ממ"ר מטעים סובטרופיים
micnoi@shaham.moag.gov.il 050-6241605

2) חשוב לכרות את חלקי העץ הנגועים ולשרוף את החומר הנגוע במטע ללא דיחוי. יש להקפיד לא להוציא חומר צמחי נגוע משטח המטע החשוד. ניתן לקבל אישור שריפה לצורך ביצוע סניטציה.

לסיכום:

הגופים המקצועיים, שה"ם, מינהל המחקר החקלאי והשירותים להגנת הצומח ולביקורת, מתארגנים על מנת ללמוד את התופעה ולבחון אמצעים להתמודד עם חיפושית האבוקדו על מנת למזער את הבעיה. במסגרת זו מתבצעת בחינה של מלכודות לניטור ושל אוכלוסיית החיפושית (תמונה 7), ונעשית הפעילות הנדרשת לזיהוי הפטרייה. חשוב לציין שהפטרייה הסימביונטית המחוללת את הנזק העיקרי אינה מופצת בכוחות עצמה אלא ע"י החיפושית.

7. מלכודת משפך שטוח המשמשת לניטור של חיפושית האמברוזיה.

תודות

אנו מודים למושיק דקל ואנשי מור פירות השרון, ולאנשי מהדרין על שיתוף הפעולה, לאורי רוזנברג ולד"ר מנס ויסוקי על כמה מהצילומים.

We thank Dr. Robert J. Rabaglia, USDA Forest Service, Forest Health Protection, for to the identification of the beetle

העלון הוכן ע"י פרופ' צבי מנדל, ד"ר אלכס פרוטסוב וד"ר סטנלי פרימן (המכון להגנת הצומח, מינהל המחקר החקלאי), ד"ר שאול בן יהודה ומיקי נוי (שה"ם) ומירית המבורגר (השירותים להגנת הצומח ולביקורת).